

Szerkesztői iroda:
A KIADÓHIVATALBAN,
KÖNYV
A lap szellemi részét illető közlemények küldendők.
Kiadó hivatal:
WOKÁL JÁNOS KÖNYVKERESKEDÉSE,
KÖNYV ÉS HIRDETÉSEK ÉS ELŐFIZETÉSEK
BÉRMENTESEN KÜLDENDŐK.
Kéziratok nem adatnak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelen minden vasárnapon egy nagy íven.
ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK
Helyben házhoz hozva, vagy
Vidékre postán küldve:
Égész évre 4 frt.
Félévre 2 frt.
Negyedévre 1 frt.
HIBETEMÉNYEK DÍJA:
3 hasábas petti sorost, vagy ennek
helyéért 5 kr. Bélyegdíj külön 30 kr.
Nyitólír sora 15 kr.

Az olvasó közönséghez.

A „Közérdek” második évfolyamának küszöbén, midőn olvasóink eddigi pártfogását továbbra is kérjük, jelezni kívánjuk az indokokat, melyek e vidéki lap tovább fenntartására bírtak.

Minden megyének és a megyékben minden községnek, mint a nemzeti és társadalmi élet szerveinek, megvan saját hivatása és munkaköre: megvannak kötelességei, melyeknek teljes betöltése csak akkor remélhető, ha a társadalmi élet, a közigazgatás, közgazdaság, közoktatás, az anyagi és szellemi fejlődés terén az egyesült erők ugyanazon célokra irányult tevékenységet fejtenek ki. Az erőket egyesíteni és az ugyanazon célokra irányult munkásságot fokozni: ez a feladatunk!

A megyei, városi és községi élet nevezetesebb mozzanatait följegyezni, közérdekű mozgalmakat indítani, a megkezdett tevékenységet helyes irányban vezetni — és az oly kiváló fontosságú közigazgatás rendezése körül, mely a küszöbön álló évben országsszerte és így megyénkben is napi rendre kerül, a teendőket megbeszélni és ezáltal egy egészséges szervezet megalkotását lehetővé tenni: mindezek oly feladatok, melyek megyénk összes lakóit és főleg ennek miveltebb és vagyonosabb osztályait a legközvetlenebbül érdeklik.

Mi mindent megtettünk, hogy a magunk elé tűzött feladatnak megfelelői képesek legyünk. A legjobb erőket nyertük meg a vállalt munkára. Váro Ferencz, Szilágyi Gyula, Makkai Domokos, főiskolai tanárok, ifj. Gáspár János, Morágyi István, Dr. Bartók György, Fogarasi Albert, Sebestyén Sándor, Solymosi Elek, Dr. Boros Gábor, kik a lefolyt évben is egész odaadással támogattak, jövőre is munkatársaink lesznek. Sorukat gyarapítani lapunk érdekében egyik fő kötelességünknek tartjuk. Ezen kívül gondoskodtunk arról, hogy e megye területén fekvő városok és községek életében felmerült mozgalmakról és eseményekről gyors és megbízható értesítéseket nyerjünk.

A lap kiadását t. Wokál János (könyvárus)

úr vette át, kitől teljes biztosítást nyertünk aziránt, hogy a „Közérdek” külső tekintetében a többi vidéki lapoknak nem fog mögötte maradni.

Csupán az van még hátra, hogy megyénk értelmiségének és városai hazafias polgárainak támogatását megnyerjük. Minél nagyobb lesz a pártolás, annál fokozottabb mértékben fogjuk érezni, hogy a cél, melyet magunk elé tűztünk, megérdemli, hogy vállalt erővel munkálkodjunk.

A szerkesztő bizottság:

Dr. Magyarai Károly.

Szilágyi Farkas.

Török Bertalan.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK:

Égész évre 4 frt.

Félévre 2 frt.

Negyedévre 1 frt.

Wokál János, kiadó.

Városaink.

(B.) Állami életünk történetében a városok nagy szerepet játszottak. Iparnak, kereskedelemnek központjait, a polgári elem tüzhelyeit, majd a civilizáció és humanizmus fejlődésének fészkeit képezték, és képezik ma is. — Németek és szászok tették le legtöbb városunk alapját. Majd jöttek a görögök, zsidók, örmények, a kereskedelem élénk szellemű tevékeny fejlesztői. Jogokat, kiváltságokat nyertek, melyeket fegyverrel is megtudtak védeni kőfalakkal, bástyákkal megerősített területükön. — Az ipar és kereskedelem által javakat gyűjtöttek, hatalmas vagyont, gazdagságot halmoztak össze, s valamint a nemességnek, úgy a polgároknak is megvoltak társadalmi osztályai, előkelői. Különleges közigazgatásuk, önálló igazságszolgáltatásuk volt. Szigorúan ragaszkodtak nemzetiségükhöz, — s az iparosok czéhrendszerre, a kereskedők társulatai megannyi különféle képeztek különleges szabaddalmaikkal. — Végül az országos törvényhozás-

ban is résztvettek s az önálló képviselvényi jog a legújabb.

Városaink keletkezése, fejlődése, társadalmi élete, közigazgatási szervezete stb. bizonyára méltó helyet foglal el egy történész tanulmányában, s valóban, végig tekintve a városi monographiák irodalmában, méltó elismeréssel kell lennünk azon soknemű szerep és iránt, melyet városaink a múlt századaiban betöltöttek.

De változott a kor. A kiváltságok, szabaddal- mak, előjogok ideje lejárt. Megszűnt a sok külön- ség, mely a szabad királyi, szabad bányai, kiváltságos nemesi, kiváltságos mezővárosok között fenn- állott: autonóm jogokat nyert ugyan minden vá- ros és község, de csak oly mérvben, amint anyagi és szellemi ereje és — népessége száma engedte.

A legtöbb város az újabb alkotmányos kor- szak kezdetén közvetlenül a minisztérium alatt ál- lott. Majd városi főispánok nevezettek ki; később ezek intézménye is megszűnt s a megyei főispánok lettek a felügyeleti joggal megbízva, míg végre az 1876. XX. t.-cz. a legtöbb kiváltságos váro- s a megye hatósága alá rendelte s a városi elemet, mely eddig csak önmagában fejlődött (ha ugyan a viszonyok engedték), a megyével összevegyítvén, tapasztalataink szerint a városokra nézve jótékony és előnyös változást hozott létre ugy a közigaz- gatás, valamint a vagyoni kezelés rendszeresebb és pontosabb kezelése, ellenőrzése tekintetében — Es habár az általános községi autonómia szabvá- nyainak behozatalával alább is szállott a városok politikai jelentősége, de annál inkább előtérbe nyo- mul a társadalmi, nemzetgazdasági és műveltségi jelentőség, melyhez az újabb kor mozgalmi foly- tán méltán csatlakozott a nemzeties szellem és hazafias érzet terjesztésének békés befolyása is.

Ily jelentőséggel bírnak megyénk városai: Abrudbánya, Gyula-Fehérvár, Nagy-Enyed, Vizakna. Eredetire nézve ősrégi mind a négy. Nemesak a római, hanem a barbár kor népeinek nyomát is megtalálhatni mindegyik területén. Uj nép hágott az elűzöttek nyomába, új város épült

TÁRCZA.

A nagyenyedi ref. egyházközség 1849-ben.

Lapunk olvasóira nézve nem lesz érdektelen, ha a nagyenyedi ref. egyháznak 1849-ik évi szemvedésteljes életéből egyet-mást elmondok.

Följegyzéseim megtételére főleg két indok vezérelt: forró óhajom, hogy N.-Enyed város története kapcsolatosan az abban létező intézetek, testületek történetével lehetőleg mi hamarabb megírassék. A ki pedig erre a fáradságos, de nagyon haladatos munkára fog vállalkozni, az följegyzéseimnek is némi hasznát veheti, a másik pedig: az ilyen följegyzések mentől később tétetnek meg, annál hiányosabbak fognak lenni. Az ember sokat szokott bizni emlékezetére és nem gondolja meg, hogy a későbbi események az emlékezetből lassankint kiszorítják vagy elmosódóvá teszik a régebbi idők eseményeit. Az emberi élet mulandó, s ha följegyzéseket nem tesz, vele együtt a legérdekesebb események emlékei enyésznek el. Ez a megjegyzés reánk enyediekre nagyonis illik. Mindenki, ki azon viharos időkben Enyeden átélte, tud valami érdekést, de bizza, bizta emlékezetére és föl- jegyzéseket nem tesz és nem tett. Ezek az élő kroni- kák pedig mind ritkulnak. Ha valaki, ki Enyed város, az enyedi ref. egyház jegyzőkönyveivel, okmányaival, melyek 1849-ben csaknem mind megsemmisültek ismeretes volt, magának fáradságot vett volna az ötvenes évek elein, hogy az érdekesebb dolgokat följegyezze: mennyi vesz- teség lenne helyre pótolva. De ezt, fájdalom, aligha tette valaki. Ma már nehéz dolog ezen mulasztást helyre pó- tolni. A kik forgatták ama jegyzőkönyveket okmányokat, mondhatjuk, mindnyájan elhaltak.

Az 1849 előtti időről egyházközségünknek is vajmi kevés okmányai, följegyzései vannak kezeink között. Elégge gazdag levéltára az Enyedet ért catastropha alkalmával a luth. paplak udvarán össze tépetett, sárba taposztatott, szóval megsemmisült. Mintán az egyházköz- ség némileg összeszedte magát, akkor sem tettek intéz- kedést, hogy a megsemmisült levéltárban elveszett nagy értéket utólagos följegyzésekkel némileg pótolják. Mindenki elpusztult hajléka helyreigazítása gondjaival volt elfog- lalva azon szomorú időkben, és feledte az ilyen dolgokat.

Az 1849-ik évi pusztulásról — egyházközségünket

illetőleg — hiányos följegyzéseink vannak. Ezek ma még kiegészíthetők. E kiegészítést akarom elégségitni.

Adataimat följegyzésekből, hiteles elbeszélésekből s némi részben saját visszaemlékezéseimből veszem.

A n.-enyedi ref. egyházközség a Bethlen-főtanodá- nak 1662-ban Enyedre történt átköltözésével s főleg, hogy 1782-ben az erdélyi ref. status püspökségének is Enyed lett székhelye, nagy emelkedésnek indult; ugy annyira, hogy az 1848 előtti időkben Erdélyben virá- gzóbb állapotban lévő ref. egyházközség aligha volt az enyedié. A főtanoda felköltözésével két rendes papi állomás rendeztetett be. A két rendes pap mellett ott volt 1782-től kezdődőleg a püspök mint enyedi első pap és pedig nemesak ezimzetes papja volt Enyednek, hanem szolgálattelévő rendes papja. Rendesen minden hó- napban isteni tiszteletet végzett a templomban; e mellett egyéb papi teendőket is teljesített. Ott volt továbbá a püspöki titkár, ki szintén felvett hatalmazva papi teendő- ket végezni s ilyeket egyik vagy másik pap helyett oly- kor végzett is.

1848-ban az enyedi ref. egyház lelkeszei voltak: Antal János erdélyi ref. püspök, Basa Mihály és Sándor József. A püspöki titkár s egyszersmind enyedi káplán Bodrogi Sámuel jelenleg n.-szabeni pap. Ének- vezér: Málnási József. Az egyház főgondnoka Fehér- vári József; 1848 őszén cholera által elhalt Kolozsvárt. Helye betöltésére azon időkben nem gondolt senki. Egy- házi pénztárnok Kovács Elek, egyházi: Kis András, harangozó: Kovács János.

1848 november reggelén rendelet érkezik Enyedre, hogy a katonaság haladéktalanul vonuljon át Tordára. A lakosságot e hírre páni rettegés szálta meg. Mindenki készül elhagyni otthonát, a várost, mert a magyar kato- naság elvonultával a város egy percig sem volt bizton- ságban. Mindenki élet megmentésére gondolt, mert a vá- rost körös-körül oláh táborok környezték oly közelben, hogy a tábori moraj, hurjongatások éjjel-nappal a város- ban jól kivehetőek voltak. Az öreg püspök, Antal János is, ekkor hagyja el Enyedet, mégpedig oly sietséggel, hogy a gazdag püspöki levéltárt sem vihette magával, mely a püspök gazdag könyvtárával együtt elraboltatott, felégettetett. November 8-án a délelőtti órákban kezdé- tét vette a kivonulás. A katonasággal együtt elvonulók száma meghaladhatta az egypár ezeret. Levertébb nép ritkán kelt utra, mint a minő ez vala. A menekülők kö- zött volt, a mint már említém, az ősz pásztor Antal

János, továbbá Basa Mihály, Sándor József lelkeszek, Fehérvári József egyházi főgondnok, Málnási József énekvezér és Kovács Elek egyházi pénztárnok.

Kovács Elek az egyház ládáját, melyben az egy- háznak mintegy 50.000 frtra menő könyvei voltak bezárva — mint később 1850 ápril. 8-ól a kebli tanács- nak Kolozsvárról írá — a nagy zavarban Enyeden feledé, Kis Gábor szekerese, kire a láda bízva volt, elmulaszt- totta szekerére feltenni s ő csak Tordán vette észre, hogy a láda nincs a szekeren. Enyeden maradt, hol aztan igen természetesen az első rendbeli rablások feltörtetett, a benne található pénz elraboltatott, a könyvek meg- semmisítettek.

Basa Mihály, Sándor József lelkeszek és Málnási József énekvezér, Kolozsvárnak nov. 16-án történt feladása után csakhamar, tehát november 20-dika körül, családjaikkal együtt visszatértek Enyedre és az egyház- községben az isteni tisztelet ismét szokott folyamatos- ságot vett. Azon évi december 31-én d. után az isteni tisz- telet a szokott ünnepeleységgel még megtartatott, de ez hosszú ideig utolsó templomozás volt a varbeli ref. temp- lomban.

1849 január 1-seén reggel 19 enyedi polgárt hir- telen összefogdos a visszavonuló császári sereg, köztük Sándor József lelkeszt is. Saját szememmel láttam, hogy a mint újévi beszédre készül egy szer csak bero- han neje Fodor Klára s rémületen így szól férjéhez „fiam, az Istenért menekülj, mert a férfiakat fogdossa össze a katonaság és az oláhok.” Sándor József hirte- len felöltözik, magastetejű kalapot tesz fejére, palástját karjára veszi és átszalad edesanyjához, mely a m.-ut- czai ref. papi lakkal ép átteleiben feküdt. Itt a pin- czébe menekül. Majd kijön onnan és ismét hazamegy. Alig ér haza, azonnal ott terem egy pár katona s egy pár oláh és Sándor Józsefet elfogták.

Emlékezemnek okáért ide jegyzem azon 19 enyedi polgár nevéit. Kiket január 1-en a visszavonuló császáriak elfogtak és „beszeskél” Szebenbe vittek; ezek: id. Gyarmati János, Horváth Lajos, Sándor József ref. pap, Vi- rágháti József, Enyedi Sándor mérnök, Sipos Pál ügyvéd, Szili Imre, Beke János, Kovács János, id. Veress Balint, Patkós Mátyas, Bartha István, Losteiner Károly, Zsig- mond András, Finta János, Teleki Károly, Polgári Ist- ván, Kis Károly és id. Veress Pál. — Ezen névsort fő- leg azért jegyzetem ide, mivel a kezesekül huzozott pol- gárok közül többen, mint Virágháti József, Patkós Má- tyás, Enyedi Sándor stb. az egyház consistóriumának tagjai voltak.

a feldult falak fölő. Gyula-Fehérvár a honfoglalás után nemsokára már a vezérek, később a vajdák, majd a nemzeti fejedelmek fényes székhelye lett. Nagy-Enyedet 1239., Vízaknát 1263., Abrudbányát 1271. év előtt már létezőnek s rendezett községeknek mondják az oklevelek. Vízakna a hatalmas Gerébek alatt fejlődött, nagy kiváltságokat szerzett, pallos joggal bírt.*) Nagy-Enyed, mint nemes város, erős fészke volt a magyarságnak és gazdag fótanodájának híre messze földön ismertté tette; legtöbbször is szenvedett Gy.-Fehérvárral együtt a megye városai között. — Es most mit látunk e négy városban? birják-e a tényezőket, melyek újabb modern értelemben egy községet városi jellegűvé tesznek? létezik-e bennök erő, mely — ha nem volnának — megteremtse e fejlesztő tényezőket? s viszonyaiknál fogva minő szerepre vannak hivatva? — E kérdésekre, melyekkel, habár röviden is érdekes foglalkozni, reá térünk a legközelebbi alkalommal.

Gambetta Leon.

(1838.—1882.)

A férfi, ki Franciaország jövőjét tartá kezében, kinek hatalmas szelleme, óriási akarat ereje és bannulatos tehetsége képezte tulajdonképpen Franciaország szellemét és akaratát, az 1882. év végperceiben örökre lehunyta szeméit. A „jövő embere“ a múlté, a történelemé lett. Halála rendkívüli részvétet és izgalmat keltett. Európa s a többi világrész lapjai ő róla szólnak, ki Cahorsban egyszerű szülőktől született, szegénységben nőtt fel, s kinek akkor, midőn letehető ügyvédi vizsgáit, anyagilag csak egy öreg nagynéne volt gyámolítója, s egy hozzá hasonlólag szegény, de tehetséges ifjakkól álló kis csapat képezte pártját: az az baráti körét. Kilencz év telt el az ügyvédi gyakorlat, s a császárság politikájának tanulmányozása között. 1868. decemberében végre eljött a pillanat, melybe Gambetta híressé, fényes tehetségei ismertté lettek. Baudinnek, az államesiny elleni torlasz-harcban a barrikádok tetején elesett képviselőnek sírjára emléket akartak állítani. Az adományok özönnel folytak be s a francia közvélemény élénken tüntetett ez uton a császárság ellen. III. Napoleon kormányra féltékeny szemmel nézte, s azután erélyesen betiltá az aláírásokat, a pénzt lefoglalta, s a gyűjtő lapok ellen pert indított. A republicanus sajtó Gambettát választá védő ügyvéddé s a 30 éves fiatal ügyvéd oly remek beszédet mondott, hogy szavai egész Európában elhallatszottak. Egyszerre hírnevessé, népszerűvé lett.

*) Pallosát láthatni a város levéltárában ma is.

A kezesekül összefogdosott 19 polgárt azonnal utnak indították gyalog Tóvis felé. Tóvisen szekerekre ültették s Balázsfalván át N.-Selykre vitték s innen Szebenbe ismét gyalog. Az uton az örök erősen fiztetették magukat a foglyok által, mint mondták: „különb az oláhokra bízunk, hogy ők kiserjenek.“ Jól értették a foglyok, hogy mi lenne a következménye annak ha az oláhokra bíznanak. — Január 3-án megérkeztek Szebenbe. Itt két szobát adtak számukra, melyekben csaknem két és fél hónapot töltöttek nem úgy mint kezesek, hanem mint foglyok. A fogság ideje alatt egy kis hitközséget alkottak; bibliát és zsolnárt szereztek maguknak. Minden vasárnap rendes isteni tiszteletet tartottak, melyen nemcsak az enyediék, hanem azon épületben levő más magyar református foglyok is részt vehettek. Enekeltek. Sándor József egyházi szónoklatot tartott. Néha hétköznapon is volt isteni tisztelet. Ha halottjuk volt, azt rendes temetési szertartással maguk temették el. — Így temették el Szili Imrét, ki szivszélhűdésben Szebenben a fogságban halt el. Az enyediék több más magyar foglyokkal, köztük ft. Nagy Péter, akkor kolozsvári pap, jelenleg erdélyi ref. püspökkel együtt márczius 11-én éjjel szabadultak ki fogságukból, mikor Bem tábornok Szebenbe bevette.

Január 1-én reggel Basa Mihály elkészült is keresték, hogy elfogják és elhurezölják, de ő benn a várbeli paplakban lakván, ideje korán neszét vette a fogdosásnak és a toronyba menekült. Otthon keresték is, de a toronyba nem mentek fel utána. Idejük sem igen volt arra, hogy ezt tegyék, de meg nem is tudták menekülése helyét és így az elfogatást kikerülte. — Basa jan. 5-ig Enyeden maradt, nem bántotta senki. Január 4-én összehívtott egy pár keblti tanácsost, hogy a levéltár és a clenodiumok sorsa felett tanácskozzanak. Abban állapotok meg, hogy a levéltárt és szentenedényeket szállítsák át a várbeli ref. papi lakból a luth. papi lakba. Az öreg luth. pap, Keuel István is helyeselte ezen szándékot, azt mondván: „ha én életben maradok, levéltároknak és szentenedényeknek nem lesz bántódása.“ Felhozták tehát azt az ezüst keresztelési kannát is, mely Sándor Józsefnél volt a magyar-utezai papi lakban, behelyezték a clenodiumos ládába és 4-én estefelé a levéltárt a clenodiumos ládával együtt átszállították a luth. papi lakba és elhelyezték azon első szobába, melynek egyik ablaka a torony felé nyílik. — A levéltár átköltöztetését Kis András egyházi, Kovács János harangozó és Segesdi várör eszközölték egy pár maguk mellé vett fiatalabb ember közreműködése mellett.

1869-ben két kerületben képviselővé választották s oly férfiak társaságában, mint Thiers, Jules Favre, Jules Simon, Cremieux stb. kik az „engesztelhetlenek“ pártját képezték, megkezdette a harcot a császárság ellen. Közel volt már az idő, midőn a szoharcot az öldöklő fegyverek tüze, a pártversengéseket az ellenségeságyúk dörgése némitá el, s midőn aveszélyben forgó haza a leg-súlyosabb áldozatokat kívánta. 1870. szept. 2-án III. Napoleon Sedánnal fogolylyá lett; szeptember 4-én a francia nemzetgyűlés trónvesztettnek nyilvánította a Bonaparte családot, s a „nemzeti védelem kormánya“ vette át a közügyek vezetését, melynek belügyminisztere Gambetta lett. Október havában az ellenség Párist körülzárolta. Gambetta léghajón, a német csapatok feje fölött hagyta el Párist. Toursba ment, átvette a diktatúrát, s ő a félszemű polgár, hat hét alatt félmillió nemzetőrt állított csatarendbe, seregekbe osztva, felruházva, fegyverrel és élelemmel ellátva! Lángoló hazaszeretete és csodálatra méltó, emberi erőt felülmuló munkássága eszközle ezt. A szerencse azonban Bismarck politikai és Moltke hadvezéri tehetségeinek kedvezett. A francia seregek leverettek ugyan, de Gambettáé az érdem, hogy akkor, midőn mindeki elveszté bátorságát, ő esztügedelenül állotta meg helyét; midőn Franciaországot teljesen elvesztettnek hitték, midőn a harc folytatásához nem volt remény, midőn az egész nemzetben nem volt férfi, kibe megnyugodott volna a közvélemény, akkor előállott Gambetta s tett egy óriási kísérletet, hogy megmaradjon legalább a becsület, hamár az ország elveszett.

A francia nemzet saját szellemét látta megtestesülni e férfiban, ki a „revanche“ eszméjét volt hivatva megvalósítani. Az öt milliárdos békekötés után a szünt oly nagy szellemű s nygytevékenységű Thiers vette át a „conservatív“ republika kormányát. Gambetta pedig nyugalmában vonult s csak pár év múlva lépett ismét elő, midőn a kamara reakcionárius többsége Thierst háládatlanul megbuktatá és Mac-Mahon tábornagyot, magentái herceget ülteté a republika elnöki székébe. Gambetta ekkor megalapítá a „Republique Française“ című lapot és ismét képviselő lett. Szóval és tollal megindítá a demokratikus republika érdekében a harcot, s midőn Mac-Mahon kormánya az államesiny küszöbén állott, midőn ujra Franciaország létkérdése volt felvetve, 1877. május havában Gambetta ékesszólásának győzhetlen erejével oly parlament diadalt vívott ki, mely után Mac-Mahonnak, kinek az egész hadsereg háta megett állt, vagy menni, vagy hajolni kellett. Ő meg is hajolt, el is ment; a diadal Gambettáé volt, s ő nem magát, hanem Grévyt, Thiers politikai társát ültette az elnöki székbe, az elysei palotába. —

Másnap reggel, tehát január 5-én. Basa. Vajna István Málnási József énekvezér és még egy csoport enyedi menekült polgár társaságában. Tordára ment át. — Basa Mihály elkész nem is tért vissza többé Enyedre a tavaszi hónapokig, de Málnási József énekvezér aggódva Enyeden maradt családja sorsa fölött, jan. 8-án haza jött.

Azon nap este 11 órakor Akcszenta Csombordon táborozó serege a vezéri adott becsületszó megszögesével Enyedre tör és a várost a Szentkirály-utczában és az ugynevezett „Alszeg“-ben több ponton felgyújtja. — Málnási már a vész kitörése előtt a Várban Keuel István luth. lelkes házában vonta meg magát. A vészlárma kífut a piacra, innen ismét vissza a várba. A várkapu ajtajára illeszti a nagy lakatot, azt bezárja és a kulcsot leteszi a luth. papi lakban egy helyre. Azután lölszalad a toronyba. — Lehet, hogy a vár azon éjjel meglelt volna kimélve a betöréstől, de egy oláh leány, ki Keueléknél szolgáló minőségben volt alkalmazva, elveszi a várkapu kulcsát és a lakatot kinyitja. Erre az oláhok a várat is elárasztják. A luth. papi lak csaknem tömve volt menekülőkkel, többnyire várbeli lakosok, köztük ott volt főiskolai tanár Vajna Antalné is. A nemes örzésű derék luth. pap, Keuel István mindent elkövetett, hogy azoknak kik hozzája menekültek, bántódásuk ne legyen. Az oláhoktól most kérte, majd parancsolólag követelte a kiméletet. Az öreg pap ügyes magatartásának meg is volt az a jó eredménye, hogy azok közül, kik házához menekültek — férfiak és nők vegyesen — komolyan senkit sem bántalmaztak. A férfiakat ajtóik mögé, hiba rejtegeté, maga mindenütt ott volt, most kérve, majd parancsolva a kiméletet.

Azon éjjel a levéltárt és clenodiumos szekrényeket (a lutheránusoké is ott volt) nem bántották. — Másnap azonban Keuel sem volt képes megvédeni ezeket. Egy csoport oláh betört azon szobába, melyben a ref. levéltár és clenodiumos láda volt. Feltörök mindkettőt. Az irományokat szétszórják, összetépik, a szentenedényeket nagy mohósággal elkapdosák. A rablók közé egy m.-szentkirályi nő is bevegült és magával vitte a ref. egyháznak egy gyönyörű poharát. Ez a pohár a napokban került meg egy bagói czigánynál, kinek az oláhné ez év őszén eladta 106 bankó forintért. Az oláhnét Bar-na Máriának hívják. Tettét őszintén bevallotta.

A reformátusokéval egyidejűleg a lutheránusok szentenedényei is elraboltattak.

(Folytatása következik.)

Ezután teljesen Gambetta intézte Franciaország sorsát. A képviselői kamara elnöke, majd a kormány elnöke lett. Óriási erővel rendezte a közügyeket, a bíróságokat, az adminisztrációt, félelmissé tette a hadserget s minden intézménybe a valódi republikánus szellemet lehellé. — Franciaországot nagygyvá, szilárddá tette, s hogy még inkább az legyen, csak az volt hátra, hogy ő vegye át a republika elnökségét. Minden meg volt benne, ami szükséges ahhoz, hogy uralkodói módon vigye keresztül magas céljait; magas értelem, böles előre látás, az egyének és a körülmények józan megítélése, elragadó szónoklati képesség, és miúdenek felett határtalan önbizalom, — oly tulajdonok, melyek a fölfelé törekvő egyének sikereinek eszközeit képezik.

1882. november 27-ike gyásznappként jegyezhető fel Franciaország életében. Gambetta karját kedvese Leonie Leon asszony keze által, ki állítólag önmagát akarta kivégezni s kitől egy — jelenleg 17 éves — fia maradt, revolverlövés érte. Nem ezen lövés okozta ugyan halálát, mert hiszen a seb begyógyult, de nagyban befolyt más súlyos ágyba szegző bajok fellépésére, melyek a hatalmas diktatort, ki oly sokat — legtöbbször önmagát — le tudott győzni, végül ravatalra terítették, melyet a francia nép s velők az emberiség milliói, kik a haza- és szabadságszeretet lángoló tüzét hordják keblökben, könnyezve állnak körül. — Anglia első lapja a „Times“ azt írja, hogy „Gambetta korának legelső francziája s e kor legelső férfainak egyike volt. Nemcsak Franciaország, hanem az egész világ szegényebb lett e veszteséggel.“ — Görögország képviselőháza elhalasztotta a gyász-hír hallatára ülését. Hazája nemzeti temetést rendezett részére. — Tetemeit január 6-án helyezték örök nyugalomra. — Példája lelkesítsen hazaszeretetre és munkásságra minket is nemzetünk javára.

N A P L Ó.

Január 1. Alsó-Fehérmegyei tisztikara régi szokás szerint ez év első napján sem mulasztotta el alispánja t. Csató János úr vezetése alatt a megye nagyérdemű főispánja, mélt. Zeyk Károly urnál megjelenni, hogy Felső-magyarországi uralkodónk iránti hódolatának, valamint a magas kormány és főispán úr ő méltga iránt táplált hazafiai érzelmeinek kifejezést adjon.

A t. alispán ur mindnyajunk figyelmét lekötő meleg hangon adott kifejezést a tisztikar üdvözlétének, kérvén ő méltóságát, hogy azt a legmagasabb trón zsámolyához és a magas kormányhoz eljuttatni sziveskedjék; — végül főispán ő méltgát éltette, ki tapintatosságával a megye lakóinak egyetértését és összetartását biztosította, kívánva továbbra is neki és általan tisztelt családjának megelégedést, állandó jó egészséget s a tisztikart továbbra is sokszor tapasztalt jóindulatába ajánlotta. A felhangzó háromszoros éljenzés után főispán ur a megye tisztikarának üdvözlétét a legmagasabb helyre feljuttatni igérvén, — a személye iránt kifejezett jókívánatokat köszönte meg, kijelentvén, hogy e megyéhez csatolja azon kor emléke is, midőn egy Wessalényi, Kemény Dénes, Szász Károly vezérlete alatt járta politikai életének iskoláját, fejlődővén a haza és nemzet szeretetében; — elismerését fejezte ki a megyében tapasztalható egyetértés felett, melynek létrehozatalában a t. alispán urnak is nagy része van, s végül a tisztelgők mindenikének viszonzóván jó kívánatokat, a tisztelgés újabb éljenzések között véget ért, miközben ő méltga a megjelentekkel kezét fogni méltóztatott. Ezután a t. alispán urnál gyülekezett össze a tisztikar. — Török Bertalan főjegyző megemlékezve azon soknemű kötelezett segről, melyek teljesítését a haza s a társadalom, a törvények végrehajtása s a közigazgatási élet megkivánják, elismeréssel emelte ki a t. alispán ur buzgalmit s tevékenységét s azon jóindulatát, minek folytán a tisztikar is a legjobb egyetértéssel törekedhetett megfelelőn nehéz feladatainak. Mire a t. alispán ur köszönetét fejezte ki a megemlékezésért és barátságos érületéről biztosítá az üdvözlőket.

A nap folyamán a városi tanács, testületek és számos magánosok tevők üdvözlőket a főispán és alispán urnaknál.

Jan. 4. E napon tartott iskolaszéki ülésben, a dr. Boros Gábor lemondása által megürült polg. iskolai tanítói állomásra kinevezett rendes tanító, Réthy Gábor meghívattán, az iskolaszék színe előtt nsgs Gáspár János kir. tanfelügyelő kezeibe letette a hivatalos esküt, mely ünnepélyes tény után tanfelügyelő ur az ifju tanító előtt élénk színekkel ismertette a tanító hivatását, a nehézségeket, melyekkel a tanítói pályán küzdeni kell, szívére kötötte köteleltségei pontos teljesítését, s felhívta, hogy magával hozott nemes ambícióit ez iskola felvirágoztatása érdekében igyekezzék érvényesíteni. A mindnyajunk által élvezettel hallott lelkes beszéd után ajánlotta az ifju tanítót az iskolaszék jóakaratu támogatásába, tanító-társai barátságába, szeretetébe. Örömmel üdvözlöjük körünkben

az új tanítót, ki szép elméleti képzettség mellett, mint reformált tanodáink növendéke tanítói gyakorlatot is hozott magával. Legyen működése a tanügyre hasznos, az intézetre áldásos!

Ugyan ezen ülésben egy igen fontos kérdés nyer megoldást. Ugyanis városunk már évek előtt kezébe vette az iparos tanulókat oktatását, de állandósítani, kellőleg berendezni mostoha anyagi viszonyaink miatt még eddig nem lehetett. Most azonban midőn a gr. Zichy nagylelkű adománya folytán 20000 frt áll a kormány rendelkezése alatt a vidéki iparos iskolák berendezésére, iskolaszékünk elhatározta, hogy folyamodjék egyfelől a kormányhoz, hogy segínyt nyerjen az ipariskola állandó és a miniszteri szervezet értelmében leendő berendezéséhez, másfelől a kolozsvári ipar és kereskedelmi kamarához, hogy városunkat méltányosan megillető összeggel járuljon ezen elvitázhatlan fontosságú ügy megvalósításához. Ez ügyben határozatott: felhívni a városi előjárásot, hogy mind a kormánytól, mind pedig a kolozsvári ipar-kamarától tegye meg ez ügyben a kellő lépéseket, feltüntetvén a szerkesztendő feliratban, hogy városunk, a nevelés ügy oltárára mindig a legnagyobb készséggel hozza meg áldozatait, de jelenleg nagymérvű építkezési és kövezési munkálatai annyira igénybe vették pénztárát, hogy egy ideig több áldozatra képtelen. Ezen tárgygyal kapcsolatosan határozatilag az is kimondatott, hogy a kereskedőkhez felhívás intézessék, hogy kereskedő tanulóik számára iskolát rendezzenek be és tartsanak fenn! Ezzel e fontos ügy egy nagy lépéssel előre haladt; vajha szerencsés megoldást nyerne.

Jan. 4. E napon tartott gyümölcsizelő alkalmával bemutatván és bírálat alá véve lettek: Almák: 1. Apafi Caville Birtalan L.-től N.-Enyedről. 180 gr. Husa porhanyó, kevés leveles, de finom fűszeres ízű. E szép külsejű nagy alma minősége jeles. 2. Hamvas muskatály (Cigányalma vagy Kék Reineite) 3. Magyar tányér Birtalan L.-től. Előbbi 100 gr. utóbbi 210 gr. Mindkettő tulért. Ismert és többször bemutatott fajok, melyek közül 2 sz. alatti csemege, a 3 sz. alatti gazdasági gyümölcs. 4. Csont alma Birtalan L. 100 gr. Kemény, taplós husu, erős de nem kellemes ízzel. Gyenge minőségű. 5. Gyógyi alma ugyancsak Birtalan-tól. 90 gr. Husa kemény kissé, de leveles és igen kellemes fűszeres zamatu. söt illatos. — E jeles, kellemes ízű, tartósságánál, bőtermő képességénél és szállításra alkalmas voltánál fogva nagyban természetesen annál alkalmasabb, mivel fája gyorsnövésű, elég korán és igen bőven termő. Magról és gyökérhajtásról is szaporítható. 6. Muntinesco (Havasí fűrtős) Gáspár Jánostól M.-Csucsról. 140 gr. Szine zöld, értevel sárga. Husa most még kemény, éréskor elég puha, roppanós, leveles, ezukrossága mellett kellő savtartalmu nagyon fűszeres és igen kellemes illatu. Minősége Bereczki Máté jeles pomologusunk szerint csaknem kitünően elsőrendű, néhai Nagy Ferencz tanár véleménye szerint pedig „minden tekintetben első rangu.” Fája nem válogatós talajban, bőven terem, gyümölcseit fűrtökben hozza. 7. Schönbruni Reineite Gáspár J.-től. 110 gr. Husa ezukros, elég leveles, fűszeres zamatu. Jeles. 8. Angol arany téli Peormain Csallner luth. lelkészétől Wallendorfról (Beszterce vidékről) 170 gr. Ezen minden tekintetben jeles és igen szép alma több ízben lett ajánlva gyümölcsészeti-egyletünk által a közönségünknek. 9. Szász pap alma. Ugyancsak Csallnertől. 90 gr. Alakja lapos. Szine piros, csikós, vöröss-sárga alapon. Husa puha, leveles, sajátságos finom zamattal, mely borizt savanykasságát fölülte kedvessé teszi néhai Nagy Ferencz szavaival élve, ki ezen almát az általa egyszerre ismertetett faj közt legtermékenyebbnek találta. 10. Hosszu zöld, piros csikós Reineite Csallnertől. 80 gr. Tulérsége mellett is finom zamatumat találtatott. 11. Török Bálint. Kovács Gyula feleenyedi termése. 180 gr. Kevéssé leveles, de puha és kellemes ízű jó minőségű alma, mely bőven termő, és igen szép nagy alakkal Magyarországon nagy kedveltségnek örvend.

Körték. 13. Óriás névtelen, beklüdvé Papp Gyula által N.-Enyeden. 520 gr. Tulérsége daczára zamatos. 13. St. Germanie Gáspár Jánostól M.-Csucsról. 265 gr., Kissé köves, bőlevű, szemesés, ize savanykás némi fűszerességgel. Bőtermő, jó minőségű. — 14. Amerikai körte Csallnertől Wallendorfról. 210 gr. Leveles, kellemes finom gyöngye zamattal. Jeles. 15. Colmár az előbbi termelőtől. 85 gr. Gyöngye, fejletlen példány lévén, nem volt megbíráható. 16. Ismeretlen Zeyk Józseftől Gombásról. — 17. Beurre Karoly ugyanattól; előbbi 130, utóbbi 180 gr. Mindkettő korán szedetett le, nem készülhetett el és így véleménye egyikről sem adható.

Ajánlatnak elterjesztésre az 5. 6. és 9. sz. alatti erdélyi fajok, névszerint a Gyógyi, Muntinesco és Szász pap alma; a Gyógyi nagyban tenyésztésre különösen. Különben ugy a Gyógyi mint a Szász pap alma hazája Enyed vidéke, a Muntinesco-é pedig Fogaras környéke. Utóbbit becselessé teszi főként azon tulajdonsága, miszerint új termésgé eltartható.

A JÖVŐ HÉTEN.

Jan. 8. Az 1849-iki pusztulás emlékére gyászima a reformátusok templomában.

- 8. A nagyenyedi laktanya-bizottság gyűlése.
- 8. Az 1849-iki elesettek sírjának kivilágítása és gyászének.
- 9. Erdőrendészeti albizottság gyűlése.
- 10. Közigazgatási bizottság gyűlése.
- 12. Község-jegyzői vizsga.
- 13. Év. ref. ifjúság táncvizsgálma.

LEVELEZÉS.

Gyula-Fehérvár, 1883 decz. 29*)

A városi közgyűlés — tudósításunk óta — folytatta az 1883. évi költségvetés tárgyalását. Három napon át tartott tanácskozás és nagy törlések, valamint convertálás után az előre láthatólag 6—7000 frt deficit lepadt 3307 frtra.

Ezen hiány pótlására az állami adó után 10% rovatott ki mint városi pótdadó.

Ezen 3307 frt hiányhoz nagyban hozzájárult az 1875. évi III. t. cikknek a gyógykötségek megtérítését tárgyozó, alapjában igazságtalan, intézkedése, és a városokra önsúlytal nehezéd teljesen méltánytalan eljárásal inagurált ezukor és kávé fogyasztási adó.

A gyógykötségek megtérítésére évente 800-tól 1000 forintig ad ki a város, és pedig a vas-kényszerűségnek engedve. Ugyanis idegen városok kórházaiban sok lézengő, csattangoló, kőborló és vástott nőszemély ápoltatik, kik valaha mint eselédék e városon tartózkodtak. Ezek fehérváriaknak mondatolják be magokat s hazugságok által kiadásokat okoznak, amit soha sem kap vissza a város. Különösen az 50-es években sok katona és sok idegen tartózkodott itt, valamint az erdélyi vasutépítés alkalmával sok munkás volt itt, kiknek gyermekei, neje és egyéb tartozékai után a városnak fizetni kell. Ezen városnak magának a saját szegényei számára sines rendes kórháza, mert a mi van, az mindennek inkább csak kórháznak nem nevezhető és így kell, hogy fizessen idegenekért más városi kórházak előnyére. Ha fűtőháznak nevezik azt, a hol a hő keletkezik, akkor kórháznak lehet nevezni ezt az épületet is, hol a kór, a miasma állandósítva s örögbíve van. A gyógykötségeken kívül fizet a város lenenezekért is. Így van Bécsben az intézetben 4 gyermek, kik Bécsben születtek, kiknek anyjuk egy német beameresekének, vagy finansznak a sarja, ki itt lakott és itt halt el az 50-es években. A bécsi intézet felszólítja a városot, hogy hozassa haza a gyermekeket. A ezukor-, kávé és sörfogy. adókra nézve, miután kiállítás nincs, hogy a város a súlyos ráutalásokról ment legyen, 760 frt vétetett fel kiadásoké 1883-ra. Ime ily igazságtalan terheket hordoz a város, csak azért mert város. Tehát nem a tényleges ezukor és kávé behozatal és fogyasztás után keil hogy fizessena s ki behozza és eladja, hanem fizessen a város is mely sem nem hoz be, sem el nem ad, egy szóval nem üzérkedik. Ezen terhek ellen a törvényes lépések megtétettek, de mégis csak különös dolog, hogy jogállamban ily dolgok megtörténhetnek.

Ezen két tétel ha nem lenne: a deficit 1800 frttal kisebbednék.

Ha jövőre ezen terhektől megszabadulhatunk, akkor 1884. évre az egyensúly helyre lesz állítva.

A város 1883. évi bevételeiből hivatalnokoknak jár fizetésre 10,708 frt. Nyugdíjakra 1320 frt, Kérodának 300 frt, Világításra 950 frt. Idegen helyen ápoltakért és lenenezekért 1000 frt, Előbbi két évről ezukor és kávé adó 800 frt. Kir. adó és egyenértékért 2543 frt, Város tisztázása és seprezésre 800 frt. Városi iskolára, óvodára 500 frt.

Mig tehát jogtalan fogyasztási adó és igazságtalan gyógykötségekre tetemes összeg megy el, addig tan és nevelési ezélra csak 500 frt adható ki.

Oly takarékos volt a közgyűlés, hogy mű és szépitészeti ezélokra nem szavazott meg semmit. A város piacának befásítására 200 frt kéretett. Nem szavaztatott meg semmit.

Pedig mennyi minden nincs még a mi kellene! Kórházunk annyit, ér mintha nem volna. Vágóhidmég nem is tervezetik. Ipariskola, vasárnapi iskola nincs. Szegényház nincs. Köztemető nincs. És ha mégis, lassan bár de épül s gyarapodik e város, az a gondviselés különös kegye. A felsőbb hatóságok s körök bizony nem segítik e városot.

Égető szükség van a városon egy polgári leányiskolára. Van egy róm. kath. apáczazárda iskola, de ez már elégtelen. Oly sok az ide beiratkozó lány, hogy nem juthat figyelem mindenre. A zárdaoskola megteszi kötelességét és áldás is a városra, de a tanköteles lányoknak nagy része egyáltalában nem jár oskolába és így az eredmény a száma nézve nem kielégítő.

Visszatérve a városi költségvetésre: 1883-ban összes bevétel 24-696 frt 78¹/₂, összes kiadás 28-004 frt 37¹/₂. — Vannak külön kezelt alapok, mint a sétatéri alap 900 frt bevétellel és ugyanannyi kiadással.

Lenne, — ha a kérdés már valahára eldőlné — a megszüntetett várbeli német község vagyonaiból körülbelül 15000 frt iparoskóla alap. De a volt németek méltó utódai az „egyletbeliek“ nem igen törekednek tisztázni és végleg rendezni ezen ügyet, mely hatalmas előmozdítója lenne iparos polgárságunk jelenleg stagnáló fejlődésének.

Az estvéket Várad Ferencz 20 tagból álló színtársulata tölti be elég sikerült s az eddiginél jobban pártolt előadásaiival.

r. i.

*) Múlt számunkból tárgyalalmaz miatt késett. Szerk.

Alvinez, 1883. január 3.

Tegnap vettem a felhívást, hogy vidéki levelemmel jelenjek meg. A midőn ennek készséggel sietek eleget tenni: csak azt sajnálom, hogy első levelem sem hosszú, sem igen érdekes nem leend, s ennek oka az idő rövidségében rejlik, mely siettet, hogy a legközelebb megjelenendő számtól ne késsem el. Hanem reményem, hogy idővel, s rendre, s különösen ha a pegazus egy kissé megfog rugdosni: leveleim érdekesebb színezetet fognak ölteni. Addig is a t. szerkesztőségétől, valamint a t. olvasótól szives elnézés.

Tűzoltó-egyletünk — mely annyiszor adá jelét képzettségének s szükségének voltak — mai nap főparancsnok nélkül áll. Mult év deczember 31-én tartott parancsnoksági ülésen Szöcs Imre, volt érdemes főparancsnok, bokros teendői következtében leköszönt, s az új főparancsnok-választás e hó 7-én leend. Ennek eredményéről annak idejében.

A szent ünnepek a lehető egyhangulag tölték el. Egy pár társas — minden anyagi haszon nélküli — összejövetel volt csak. Ennek pedig oka a pénznek szűk volta, a mely — sajnos — mindinkább kezd terjedni, s már is országos betegséggé fejlődött. Daczára ennek, az erélyes utánjárás következtében, a nép adóját hűségesen, pontosan fizeti be. Az igaz, hogy azon szép összeg, mely a mult hóban is befolyt adószedőnkhez, elősegített a számtalan záloglás, s árverezés által is. Semmi jövedelem, semmi mellékkereset. Másiké volt, mig a dohánytermesztés helységünkben engedélyezve volt. Akkor nem kellett zálogolni, s árverezni állami, s községi tartozások fejében! De erről más alkalommal.

r. i.

Kimutatás

az országos vereskereszt-egylet nagyenyedi fiokja által szegény sorsu tanuló felruházása végett indított gyűjtések eredményéről.

I. Sebestyén Sándorné és Török Bertalanné ivén. Pénzt ajándékoztak: Pogány Polixéna, Török Józsefné, Csató János alispán, Pogány Györgyné, öz. Lengyel Károlyné, Pogány János, öz. Szörösey Gergelyné, Dancs Samuné, Farkas Mária 1—1 frt. Dr. Nagy Albertné 2 frt. Izai Gergelyné, Sebestyén Sándorné 50—50 kr. Szöke István, Sillman Nándorné, Telegdi Eliz 40—40 kr. Összesen 13 frt 20 kr.

Ruhaneműt ajándékoztak: Papp Gyulané 3 darab, Folyovich Sándorné 5 drb. Binder Otóné 2 drb. Török Bertalanné 2 drb (készen). Török Antalné 3 drb. Összesen 15 drb.

II. Lóte Lajosné és Póka Kálmánné ivén adakoztak: Pénzt Kubinyi Mórné, Zeyk Miklós, öz. Barcsay Zsigmondné 2—2 frt. Nagy Lajosné, Mórógyi Istvánné, Veress Miklósné, Kovács Gyulané, Czimer Jozsefné, Korbuly Bálintné, Orbai Lajos, öz. Zeyk Miklósné, Póka Kálmánné, öz. Dr. Donogány Jakabné 1—1 frt. Pósehl Charlotta, Miksa Miklós, Dr. Bartók Györgyné, Narratil Jozefin, Keresztes Józsefné 50—50 kr. Összesen 18 frt 50 kr.

Ruhaneműket adakoztak: dr. Kovács Ödöné 3 drb, Makkai Domokosné 4 drb, Elekes Károlyné 3 drb, Hegedüs Katinka 4 drb, Hegedus Gyulané 3 drb, Székely Ferenczné 4 drb, Wokál Jánosné új ruhakelméket, Váro Gergelyné 4 drb, Gróf Bussealné 7 drb, Finna Istvánné 4 drb, Müller Mihályné 9 drb és egy pár csizma, Gáspár Jánosné 1 drb, Krizmanits Vilmosné 11 drb, Sikoskyné 6 drb, Mangezius Frigyesné 6 drb, Nagy Sándor 3 drb, Szele Ferencz 4 drb, Benedek Sándorné 4 drb, Medgyesné apróságok, Balkay Istvánné új ruhakelmét, Zeyk Károlyné egy nagy csomag ruha, öz. Kemény Dénesné egy nagy csomag ruha, id. Zeyk Károly 4 darab, ifj. Zeyk Károly 1 drb, Zeyk Dani 4 drb, Dr. Magyar Károlyné 4 drb, Erőss Istvánné 3 drb, Lóte Lajosné 4 drb, Összesen 100 drb és két csomag ruha.

III. Török Bertalanné és Szász Józsefné ivén adakoztak. Pénzt: öz. Varró Farkasné 40 kr, Mester Póli 40 kr, Vajna Károlyné 1 frt, öz. Benedek Jánosné 50 kr, Váro Ferenczné 1 frt, öz. Sándor Elekné 1 frt, öz. Fosztó Menyhártné 40 kr, Váshelyi Károly 3 frt, Szilágyi Farkasné 1 frt, Gréf Jánosné 1 frt, Straub Jánosné 50 kr, Sándor Vilma 1 frt, Ungerpek Miklós 1 frt, Dr. Winkler Albert 1 frt, Binder Ágoston 1 frt, Ujvári Imréné 50 kr. Összesen 14 frt 70 kr.

Ruhaneműket ajándékoztak: öz. Debreczeni Kálmánné 1 drb, Feiler Farkasné 6 drb s 1 pár cipő, Gromanné 3 drb, Vilk Edéné 3 drb, Lázár Adolfné 6 drb, Simalya 2 drb, öz. Székelyhidiné 4 drb, Ludvigh Jánosné 5 drb, 2 pár cipő, Winklerné 6 drb, Radó Jánosné 3 drb, Kovács Józsefné 3 drb, Szász Józsefné 3 drb, Ujvári Imréné 4 drb, Összesen 49 drb 3 pár cipő.

A gyűjtés összes eredménye: 164 drb és két csomag ruha, 4 pár cipő és 46 frt 40 kr készpénz.

Fogadják a nemes szívű adakozók és gyűjtők hálás elismerésünket.

Nagy-Enyed, 1883. január 5.

Török Bertalan, Öz. Dr. Donogány Jakabné, titkár, elnök.

SZINHÁZ

Szombaton decz. 30. „A denevér (Die Fledermaus) 3 felvonásos víg operette került színpa, s ritka kellemes estét szerzett közönségünknek. Nagytitán nélkül mondhatjuk, hogy e bohózatos bonyolulatokban, elmés fordulatokban gazdag operette Strauss páratlan szépségű zenéjével a legélvezetesebbek közé tartozik; benne a mulat-

tatás minden feltételei feltalálhatók. Maga az előadás is némi elkerülhetetlen csekély kihagyást leszámítva, összevágó és sikerült volt. A játékok közül kiemeljük Lorán dit, Nyilas Ilonát, Kulinyit; utóbbit különösen az estély utáni foghízi jelenetben. hol a mulatságtól, pezsgőtől mámoros gavalért. kinek a zene hangjai még mindig fülebe csengenek, sok eredetiséggel ábrázolta. Ide sorolhatjuk Biró Annát (Adele, Rosalinde szobaleánya.) kinek kellemes üde hangjáról más alkalommal is dicsérőleg emlékeztünk meg, s kinek játékában is folytonos haladást tapasztalunk. Tóvölgyné (Orlofsky herezeg) játékával is megváltunk elégedve, legfőbb énekében volt egy s más kívánni való. A részeges börtönört Óvári igen sikerült alakításban mutatta be. Albisi (Alfréd ének-mester) tiszta ép hangja kellelőleg idomitra, bizonyára befog való.

Vasárnap decz. 31. „Hőfőherko“ ismeretes erkölcsi irányú látványos tündérrege adatott igen szép számú közönség előtt. A játékok közül leginkább meglepett a kis Komlosi Ilka, még felnőt, gyakorlottabb színészek által is megirigyelhető ügyes és kedves játékával. Gyönyör volt látni e gyermeket kis törpe komoly alakjában és jókora nagy szerepében. Teljes meglepedésünkre játszott Tóvölgyné (Azala királyné) és Biró Anna (Hőfőherke.)

Hétfőn január 1-én „A szigetvári vértanúk“ I-ső felvonását Zrinyi esküvőjével (Jókai Mórtól) láttuk igen sikerült előadásban. Igen nagy hatást tettek közönségünkre különösen Sztupáné (Anna) Csabi (Zrinyi) teljesen átértett, bensőséggel teljes játékukkal. Elismeréssel és dicsérőleg említhetjük meg Csiki Lászlót a társulat ujonnan szerződött tagját, ki Szelim renegát szerepében, előnyös alakja, idomított férfias szép hangja által igen szerencsésen mutatá be magát; benne a társulat igen jó tagot nyert. Kellemesen lepett meg Schiller „Harang“ cz. nagyszabású költeményének képletekkel illusztrált elszavalása Kulinyi M. által. A szavallásnak ez a neme előttünk egészen új és szokatlan, s igen szerencsés gondolat volt annak, egy arra mindenképpen felelt alkalmas költeményen való megismertetése.

Hogy Kölesey érzéssel és szabatosan énekelt hynusa most is megtette azt a hatást, a melyet magyar szivre mindig tenni szokott, fölösleges is mondanunk.

Kedden, jan. 2-án Zádor Balla Zoltán temetése költségeinek fedezésére „Az igmándi kispap“ Berezik Árpád 3 felvonásos népszínműve került színre. E darab a sikerültebb népszínművek közé sorozható s annak idejében a színi bíráló bizottság is elismerőleg nyilatkozott fölé. Szép jelenetekben és szép dalokban egyaránt gazdag. A lélektani indoklás is elég természetes benne. — A játékok is megállottak helyüket.

Szerdán, jan. 3-án „A hol unatkoznak“ Pailleron F. 3 felvonásos vígjátéka adatott Huszár Imre fordításában. — E darab élénken emlékeztet Molière „Tudós nők“ című vígjátékára, csak hogy annál sokkal teljesebb, változatosabb, szélesebb alapra fektetett és minden tekintetben gazdagabb kivitellel dicsekedhetik. Ebben is főképp a tudományok iránti lelkesedést negélyező, abból divatot üző, semmit mondó tudományos színezetű czafrangok után kapkodó nők és ugynevezett divattudósok vannak nevetségessé téve. Ezt különösen azáltal sikerült az írónak elérnie, hogy velők szembeállítja a természetnek a sziv és lélek közvetlenségéből nyilatkozó áltudományosság által meg nem mértelyezett, el nem ferdtett szavát, mely még azok aláreza alól is szüntelen kikandikál, kik legtöbb tudományos czafrangot aggattak magokra. Ezzel párhuzamosan halad egy másik gondolat: hogy a sziv követelő szava előtt minden hű nagyravagyás, ferde ambitio elnémul. Ez alapgondolatokat az írónyi ügyességgel, oly páratlan leleményességgel viszi keresztül, hogy a néző elejétől végig a legvidámabb hangulatban van; a mi elmést, mulattatva oktatót egy társadalmi vígjáték keretébe befoglalni lehet: azt itt együtt találja s oly jól esik a társadalom erőltetett, mesterkélt, fonák alakjait, jelenetét, az egyszerű, zamatos és szabad nyilvánulásában emelyítő ferdeségek által le nem nyugozott finom természetesség mellett látja s az éles ellentétet folytonosan szemléljé. Ez utóbbitban a Sztupáné (Réville herezeg) játéka kifogástalan volt; oly élthiven, annyi kedvességgel tudta a finom természetességet, jószívű, egyenes lelkű öreg főúrnt szem elé állítani. Bátran kimondhatjuk, hogy ő volt ez előadás legsikerültebb alakja. Kulinyi (Reymond, helyettes főnök) és Nyilas Ilona (Reymondné) szintén helyes felfogással, sikerült alakítással játszott. Biró Anna (Villiers Susanne) közvetlen természetességet, eleven, szabad mozgást igénylő szerepében szintén tetszést aratott, a mi neki annyival könnyebb volt, mert, a mint látszik, nála a természetesség önként, erőltetés nélkül jön. Neki tehát főleg arra kell ügyelnie, hogy ki ne szalasz. a kezéből azt, a mi után mások annyit futnak s még sem találják meg. Sokkal több aréjáték s a természetesség finomítása — s a jó színésznő készen lesz. — Hetényi Antonia (Watsnn Lucy) sikerült angol kisasszony volt. Tóvölgyné (Ceran grófné) a büszke, tudákos, politizáló és fiával kitüntetésekre számító grófnét elég routine-nal játszta. Tóvölgyné (Ceran Roger gróf) másnemű szerepek-

ben sokkal szerencsésebben érvényesítheti tehetségét, mint ilyenekben.

Csütörtökön, jan. 4-én „Boccaccio“ bohózat, tarka jelenetekben gazdag, gyönyörű zenéjű s az utóbbi években egyik legkedveltebb 3 felvonásos operette ügyesen keresztül vitt előadásán igen jól mulatott szép számú közönségünk. Legtöbb tetszést és tapsot arattak Nyilas I. (Boccaccio), Kulinyi (Lambertuccio), Csiki L. (Pietro herezeg), Óvári (Calza borbély), Hetényi A. (Fiametta), csak a trillákból kevesebbet kérünk. Biró Anna (Beatrice) természetességét több elevenességgel és melegséggel párosítsa.

Spectator.

Midőn a „Közérdek“ 2-dik évfolyamának az első számát a múlt évi előfizetők mindenikének megküldjük, figyeimeztetjük olvasóinkat e helyett is, hogy a „Közérdek“ kiadását t. Vokál János ur vette át, és kérjük, szíveskedjenek az előfizetési díjakat hozzá a kellő időben beküldeni, hogy fenakadás és zavar az expeditióban ne történjék.

VEGYES HIREK.

— Az 1849-iki pusztításnak áldozatul esett és a várkerület északi részében eltemetett enyedi polgároknak a város lakói ez évben is le fogják róni a kegyeletes tartozást. Jan. 8-án ugyanis este 6 órakor a közös sir ki fog világitatni és a városi polgári dalegylet, mely nem rég alakult, a sirnál gyászalt énekel, délelőtt 9 óra körül pedig a reformátusok templomában fog gyásziima tartatni.

— Csaby Imre júlmaul csütörtökön, folyó hó 11-én adatik: „Királyleány mint koldusnő, vagy az élet iskolája“ Raupach Ferencz általános közkezdességű színműve 5 szakaszban. — Sztupa ur társulatának e derék tagját ajánljuk közönségünk pártfogó figyelmébe.

— **Közönség köréből.** Felkérjük a helybeli postafőnök urat, a postára járó közönség biztosságára szíveskedjék a kapu bejáratot estve lámpással ellátatni, mivel szemtanúi voltunk, hogy egy gyermek a sötétség miatt csak a szerencsés véletlennek köszönhetette épségben maradását, hogy a magas lépcsőkről le nem esett. (x)

— **Városunk területén** december hóban született 2 fiú és 8 leány, elhalt 9 férfi és 7 nő. — A légző szervek lobos bántalmi nagyobb számmal fordultak elő; ragályos bántalmak közül egy felnőttnél hólyagos himlő, egy skarlát és néhány göresős köhögési eset észleltetett.

— **Irodalmi újdonságok.** 1. „Virágos kert“ a magyar lírai költészet virágaiából szerkesztette Szász Károly. Pompás diszkötésben ára 12 frt. — 2. Vámbéry „A magyarok eredete.“ Második kiadás. 3 frt. — 3. Vámbéry utazásai Ázsiában. Az ifjúság számára. 1 frt 50 kr. 4. Tizenhat vígjáték. színmű és apró jelenet. Gyermek-előadások alkalmára írta Forgó Bácsi. 1 frt 60 kr. — 5. Columbus Kristóf élete és Amerika felfedezése. 2 frt 40 kr. — 6. Beöthy „A társadalmi élet kezdetei.“ 2 kötet 4 frt. — 7. „Utazás keleten.“ Irta Ó eszéari és királyi fenégsé Rudolff trónörökös. Fordította Brankovics. 2 kötet 7 frt. — 8. „Solymosi Észter. a tiszsaeszlári vérdíjat.“ Társadalmi regény Kászonyitól. 1 frt. — 9. „A semiták és antisemiták.“ Irta Hoffmann Mór. 60 kr. — 10. „Az uzsora és a zsidóság.“ Irta Keyserling 20 kr. — 11. Simonyi „Mentsük meg a magyar földbirtokot!“ 30 kr. — 12. „Magyarország függetlenségi harcza 1848-49-ben.“ Irta Gellich Richard. 1 füzet 40 kr. — 13. „Szerelem könyve.“ Irta Komócsy József. 2 frt.

ORSZÁG-VILÁG.

Uj vicinális vasut Erdélyben. A nagy Küküllő völgyi vasut engedélyesei — Szilágyi Virgöl, Biasini Domokos, Dániel Gábor orsz. képviselők és id. Biasini Domokos kir. tanácsos — felhívtak tesznek közbe, melyben e vasut építési költségeinek rendezése végett kibocsátandó részvények jegyzésére hívják föl az érdeklődőket. A felhíváshoz mellékelte tervezet szerint az építendő vasut 38 kilométer hosszú volna. főirányát a m. kir. államvasutak Héjasfalvi állomásánál venné s Székely-Udvarhely déli oldalán végződne. E vasut sűrű népességű községeket és városokat érintve, egy a természet által gazdagon megáldott vidéken fogja a gyorsközlekedést előmozdítani. — Az egész 38 kilométer hosszú vasut összes építési és berendezési költségei 780-000 frtba kerülnének, vagyis kilométerenkint nem egészen 20.527 frtba. E költségek beszerzése végett az előmunkálati engedélyesek 1800 drb. 500 frtos törzsrészvényt terveznek kibocsátani. E részvényekből 300-000 frt nevértékű törzsrészvénynek még a részvénytársulattá való alakulása előtt kell jegyeztetnie. s a jegyzett összegnek 30%-kát szintén az alakulás előtt kell befizetni. Az engedélyesek 250 frtról szóló feltörzsrészvényeket is bocsátanak ki. Jegyzéskor egy egész részvény után 50 frt fél részvény után 25 frt fizetendő.

Uj gymnasium Budapesten. A vallás és közoktatásügyi miniszteriumban e hó 4-én Trefort elnökölete alatt értekezlet tartott egy Budapesten felállítandó új gymnasium ügyében. Altalánosán elismertetvén hogy a Budapesten létező állami és felekezeti gymnasiumok a tulnyomólag e humanisticus intézetek felé tuduló tanuló ifjúság befogadására elégtelenek és e bajon csak egy új gymnasium felállításával lehet segíteni. de annak terhének sem az állam sem a város egymagára meg nem bírja, ennél fogva társadalmi uton is mozgalmat kell megindítani. s ha a felállításra szükséges alap ily uton létre nem jönne, akkor a főváros és maga az állam is hozzá fog járulni.

Oláh néptanítók és a magyarnyelv. Mint nekünk Hunyadmegyéből írják, a közokt. min. nemrégiben Dévára egy vizsgáló bizottságot szervezett azon czélból, hogy az oláh néptanítókat a magyarnyelvből megvizsgálja. A bizottság tagjai Réthi tanfelügyelő elnökölete alatt következők: Lázár György ügyvéd és volt képviselő, Horváth Simon kir. ügyész, mindketten a tanító-képzésdel igazgató-tanácsnak tagjai és László Zsigmond tanár. E bizottságnak legközelebb sok dolga volt, de azért örömmel végezte munkáját. Ugyanis messze földről, nagy területről (Arad, Szörény, Temes, Torontál, Szében és Alsó-Fehérmegyéből) mintegy száz oláh néptanító jelentkezett vizsgálatra a magyarnyelvből, szóbeli vizsgálatra azonban, mely 4 napig tartott, csak 65 állott elő. Természetesen legtöbbben voltak Hunyadmegyéből. A vizsgálat eredménye az, hogy a bizottság 16 tanítót visszautasított, hadd tanuljanak még egy esztendőig. Ellenben sikerrel tette le a vizsgálatot nem kevesebb mint 49, ebből kitünő osztályzattal 7 s ez utóbbiak közül hunyadmegyei 4 tanító. E vizsgálatok megyszerte nagy érdeklődést keltettek s az eredmény minden várakozáson felül jónak mondható. A magyarnyelvből képesítést nyert oláh néptanítók örvendő hagyták el Dévát és távoztak állomásukra. Ha az ezutáni eredmények is ilyenek lesznek, rövid idő alatt nem fog találkozni az említett nagy területen néptanító, ki a magyarnyelvet nemcsak ne bírja, de tanítani is ne tudja.

Árvizek. Az enyhe tél és folytonos esőzések egész Európát ismételtén árvizekkel sújtják. A legutóbbi napok nagy havazása és újabb esőzése újra feldagasztották a vizeket s mindenfelől sok pusztulásról érkezik hír. A Duna Bécsen felül igen fenyegető s Bécs körül is szükségessé tette az ár elleni védelmet. Mivel pedig a mellékfolyók mind áradásban vannak, a Duna növekedése is bizonyos. A pozsonymegyei szépesi járásból jelentik, hogy a Galántha környékét a Feketeviz, Dunavág és Vág árja elöntötte. Báihony, Csalaj és Tótgrub községek pedig viz alatt állanak, mert a megáradt folyók képtelenek a Kárpátokból aláömlő vizek befogadására. — A Tisza mentén is sok az ok aggodalomra. Temesmegyéből írják: a Temesvíze szintén rohamosan árad. Ó-Telekről, Módosról és Buziásról vízveszélyt jelentenek. Általában az ország minden részéből a vizek áradásáról jönnek hírek. — Ennek következtében a közlekedés is sok helyen megakadt vagy nyomorúságos. — A már beállott fagy táu véget veti.

Piaczi árak

Nagy-Enyeden, 1883 január 4-én.

HL tiszta buza ára minőség szerint	—6-50
„ elegy buza „ „ „	4-80—5-30
„ rozsa „ „ „	3-75—4-25
„ zab „ „ „	2-50—2-78
„ törökbuzsa „ „ „	3-40—3-60
„ burgonya „ „ „	1-40—1-50
Mázsa széna, kötetlen—kötött	—4
„ szalma „ „ „	—1-80
Kg marhahus	0-40
„ sertéshus	0-48
„ borjúhús	0-32
„ ürühús	0-24

Téli vetemény elég. Gyümölcs kevés

Kis lottéria.

Brünben húzás január 3-án:

90 89 55 39 75

Jövő húzás január 17-én.

Budai húzás január 5-én:

41 7 84 88 8

Jövő húzás január 20-án.

FELELŐS SZERKESZTŐSÉG:

Dr. MAGYARI KÁROLY.

TÖRÖK BERTALAN. SZILÁGYI FARKAS.

KIADÓ-TULAJDONOS: VOKÁL JÁNOS.

Haszonbéri hirdetés.

A nagyenyedi Bethlen-főtanodának feleenyedi, muzsinai, miriszlói, kétfüzfái és marosdécei italmérési joga folyó évi február hava 1-én d. e. 9 órakor N.-Enyeden, a főtanoda jogügyi és jószágigazgatói irodájában szóbeli nyilvános árverés mellett 1883. ápril 24-től kezdőleg 6 egymást követő évre — összesen vagy csoportonként — haszonbérbe fog adni. Nevezett időig a kikiáltási árnak megfelelő 10% vagyis 400 frt bánatpénzzel ellátott zárt ajánlatok is elfogadtatnak.

A felételek megtekinthetők az irt helyiségben.

Nagy-Enyed, 1882. decz. 30-án.

Az igazgatóság.